

В. П. Кононець,
кандидат юридичних наук

І. С. Циб,
курсант

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ, ЯК ОСНОВНИЙ СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

У статті розглянуто сутність Національної поліції, як основного суб'єкта забезпечення охорони прав і свобод людини. Акцентовано увагу на тому, що діяльність працівників поліції ніколи не була безпечною та легкою і саме тому, вміння працівника поліції захистити себе, означає, що він зможе захистити й іншу людину. Розкрито зміст діяльності працівників Національної поліції України в частині оперативного реагування та ефективності дій у наданні невідкладної допомоги, що є запорукою виконання покладених на них обов'язків.

Ключові слова: працівник поліції, правоохоронець, професійна підготовка, права людини, свободи людини, громадянин.

В. П. Кононець, І. С. Циб

Национальная полиция, как основной субъект обеспечения охраны прав и свобод человека

В статье рассмотрены сущность Национальной полиции, как основного субъекта обеспечения охраны прав и свобод человека. Акцентировано внимание, что деятельность работников полиции никогда не была безопасной и легкой и именно поэтому, умение работника полиции защитить себя, означает, что он сможет защитить и другого человека. Раскрыто содержание деятельности работников Национальной полиции Украины в части оперативного реагирования и эффективность действий в оказании неотложной помощи, что является залогом выполнения возложенных на них обязанностей.

Ключевые слова: работник полиции, правоохранитель, профессиональная подготовка, права человека, свободы человека, гражданин.

V. Kononets, I. Tsyb

National Police as the main subject to ensure the protection of human rights

In the article the essence of the National Police as the main subject to ensure the protection of rights and freedoms. The attention to the fact that the activities of the police has never been safe and easy and just because a police officer the ability to protect themselves, means that it can also protect another person. The content of employees of the National Police of Ukraine in the rapid response and efficiency actions in emergency aid as a guarantee of performance of their duties.

Key words: police officer, police, training, human rights and freedoms and the citizen.

Постановка проблеми та її актуальність.

Охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави передбачені п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію». У статті 7 цього закону відповідно передбачено «Дотримання прав і свобод людини», а саме: під час виконання своїх

завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Варто зазначити, що розбудова України як правової, демократичної держави на засадах забезпечення і зміцнення законності й правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, передбачених Конституцією і чинним законодавством, значною мірою залежить від діяльності поліції як державного озброєного органу виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. Роль Національної поліції України у суспільному житті держави реалізується, насамперед, через адміністративну діяльність. Від її ефективності суттєво залежить стан правопорядку в цілому, охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю, захист прав і законних інтересів громадян. Тому, хочемо підкреслити, що реформування державного механізму влади неможливе без посилення правоохоронної діяльності взагалі і, зокрема, органів поліції.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції в різні часи ставали предметом дослідження багатьох відомих учених, а саме: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєва, І. П. Голосніченко, І. В. Додіна, С. В. Ківалов, О. П. Ключніченко, В. К. Колпаков, С. А. Комаров, А. Т. Комзюк, О. І. Остапенко, Р. С. Павловський, В. П. Петков, В. Г. Поліщук, Л. Л. Попов, І. С. Самощенко, Ю. І. Скуратов, Ю. О. Тихоміров, В. А. Юсупов та інші. Проведені дослідження дали змогу виявити масштаби негативних наслідків у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина у контексті сучасної складної економічної ситуації в Україні. Беручи до уваги відомі дослідження, можна говорити про гостру потребу в подальшій розробці, виходячи з сучасних реалій українського суспільства.

Мета даного дослідження полягає у тому, щоб дослідити на основі наукового аналізу, нормативно-правових актів стан розробки та з'ясувати значення Національної поліції України, як основного суб'єкта захисту прав і свобод людини.

Виклад основного матеріалу. Сьогодення вимагає від працівників поліції досконального знання не тільки національних нормативно-правових актів та їх правильного застосування на внутрішньодержавному рівні, а й міжнародно-правових документів, що стосуються діяльності правоохоронних органів та регламентують права осіб [2].

Тенденція зростання рівня злочинності, корумпованості, групових і масових протиправних проявів, соціальної напруженості, ускладнення оперативно-службових завдань, які вирішуються правоохоронними органами України, зумовлює підвищення вимог до особистісних якостей фахівців правоохоронної сфери.

У нормативно-правових документах – Законі України «Про Національну поліцію», Наказі Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2004 № 842 «Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України», «Програмні психопрофілактичні роботи з особовим складом органів та підрозділів Національної поліції України на 2013-2017 роки» – підкреслюється необхідність забезпечення підготовки фахівців, здатних у складних умовах ефективно виконувати поставлені завдання.

Адміністративну діяльність поліції визначають як специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність щодо організації та здійснення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень. Це стосується, насамперед, організаційно-правової основи діяльності окремих підрозділів і правоохоронної системи Національної поліції України в цілому [1].

Органи Національної поліції України здійснюють адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, виконавчу й охоронну функції. Адміністративна функція посідає перше місце, тому що є найбільш значною й великою за обсягом, до її реалізації залучена більшість працівників органів поліції. Вона

здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів й спрямована, перш за все, на охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки. Особливе значення має надаватись профілактичній діяльності, яка полягає у створенні максимально сприятливих умов щодо підтримки та забезпечення гарантій правомірної поведінки громадян, виявлення причин, умов вчинення правопорушень та їх нейтралізації. Ця складова, насамперед, залежить від ефективності системи професійної підготовки. Від професійної підготовленості працівників поліції залежить правильне вирішення та ефективне виконання поставлених перед ними задач.

Варто зазначити, ще й те, що розбудова України як правової, демократичної держави на засадах забезпечення і зміцнення законності й правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, передбачених Конституцією і чинним законодавством, значною мірою залежить від діяльності поліції як державного озброєного органу виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, природне середовище, власність, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. У відповідності до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»: Національна поліція – це державний правоохоронний орган, діяльність якого спрямована на реалізацію державної політики у сфері: захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства (надалі – громадян, осіб); захисту об'єктів права власності; протидії злочинності; охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки. Від її ефективної діяльності суттєво залежить стан правопорядку в цілому, охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю, захист прав і законних інтересів громадян. Реформування державного механізму влади неможливе без посилення правоохоронної діяльності взагалі і, зокрема, органів поліції [1].

Не випадково сучасна юридична наука і практика приділяють максимальну увагу забезпеченню прав і свобод людини на всіх

рівнях і за допомогою різноманітних засобів. Саме обсяг прав і свобод людини визначає її соціальні можливості та блага, забезпечує взаємозв'язок із суспільством [2].

На нашу думку, основною причиною виникнення проблем забезпечення прав і свобод людини та громадянина є неефективне налагодження комунікацій або неналежне розуміння поставлених завдань. У деяких випадках до цього призводить небажання співпрацювати для налагодження порозуміння.

Підвищення рівня «прозорості» та підзвітності задеклароване Розділом 8 Закону України «Про Національну поліцію України»: громадський контроль поліції. Наприклад положення, що задекларовані у статтях 86, 89, 90 Закону передбачають:

– ст. 86 «Звіт про поліцейську діяльність», а саме те, що поліцейські повинні звітувати про виконані ними дії, діяльність, впродовж чітко визначеного часу;

– ст. 89 «Спільні проекти з громадськістю», де визначено, що поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань;

– ст. 90 «Залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських», говорить про те, що контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських [2].

Задля тісної співпраці з громадськістю щодо захисту прав громадян, є необхідність створення громадських рад, налагодження співпраці з громадськими та міжнародними організаціями, що надасть можливість відпрацювати механізми, щодо активної і всебічної співпраці з громадськістю для отримання результату.

Разом з тим, доцільно зазначити, що існують проблеми неповного надання інформації про результати службових перевірок за скаргами громадян (що також є причиною численних

повторних звернень), незважаючи на те, що у відомчих нормативно-правових актах не раз вказувалося на необхідність спрощення процедури ознайомлення громадян із результатами службових перевірок за їхніми заявами та зверненнями щодо неправомірних дій працівників Національної поліції України [3]. Вищезазначені системні проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності працівників поліції України виникли не зненацька, та мають причинно наслідковий характер [4].

Враховуючи вище викладене, акцентуємо увагу, що питанням забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції у наш час приділяють міжнародні правозахисні організації. У міжнародно-правовій практиці загальний масив нормативно-правових актів, які регламентують забезпечення прав і свобод людей, становлять: Загальна декларація прав людини 1948 року; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року; Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 року. Пізніше було додатково прийнято низку документів, що безпосередньо стосуються осіб, які потрапили до сфери компетенції правоохоронних органів, зважаючи на беззахисність громадян перед силою державного примусу. Особливе місце в реалізації згаданих нормативно-правових актів посідають правоохоронні органи, зокрема органи Національної поліції України. Першочерговим завданням цих органів під час виконання своїх функцій у будь-якій правовій державі, зокрема й в Україні, має бути захист прав і людської гідності всіх осіб. Саме належне функціонування правоохоронних органів зможе забезпечити ефективність їхньої діяльності в цьому напрямі [5].

Україна визнає пріоритет міжнародного права і, як повноправний член міжнародної спільноти, постійно підвищує рівень виконання згаданих міжнародно-правових актів. Діяльність Національної поліції України є досить прогресивною в цьому сегменті. Нині відбувається переоцінка критеріїв діяльності

органів та підрозділів, що входять до системи органів поліції [5].

Слід також відзначити позитивний досвід роботи мобільних груп, які здійснювали моніторинг забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції. До складу таких груп залучалися працівники поліції та представники громадських організацій у сфері захисту прав людини, зареєстрованих у встановленому порядку. Відповідно до свого правового статусу мобільні групи поєднували функції внутрішнього та зовнішнього контролю за дотриманням прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів Національної поліції України [6].

Важливим інструментом забезпечення прав людини в діяльності поліції є громадські ради при Головному управлінні Національної поліції, Управління Національної поліції. За правовим статусом це консультативно-дорадчі органи, які надають консультативно-методичну допомогу Національній поліції ГУНП (УНП) у реалізації завдань відомства щодо дотримання прав людини, здійснюють громадський контроль за дотриманням прав людини та діяльністю поліції [5; 7].

Проте, на нашу думку, громадські ради в нинішніх умовах не можуть виражати сповна громадську думку. У громадянському суспільстві вона проявляється в різних формах. У нашій державі тільки формується ефективне громадянське суспільство. Тому варто звернути увагу на особливості прояву громадської думки в різних типах суспільства. Тож якщо влада прислухається не лише до власних міркувань і поглядів, а й до думки громадськості та враховує її під час прийняття рішень, громада справді виступає як активний член суспільного життя, що є підтвердженням демократичності держави [8].

Висновки. Підсумовуючи, слід відзначити, що необхідно врегулювати нормативно-правову базу в частині чіткого визначення повноважень поліції, задля недопущення будь-яких посягань та повноцінного захисту громадян працівниками поліції. Оскільки повинен бути ефективний механізм, що забезпечить захист

громадянина у будь-якій ситуації та буде притягнуто до відповідальності тих осіб, що порушили закон. У цьому аспекті необхідно зазначити про врегулювання нормативної бази органу суду, прокуратури та інших правоохоронних органів на забезпечення повноцінної процедури притягнення до відповідальності осіб. Оскільки досить часто відбуваються факти, що протидіють виконанню законних функцій працівників поліції з боку органів прокуратури. Або ж упереджене ставлення з боку органів суду щодо розгляду матеріалів надійшовши з поліції, в частині різних необ'єктивних зауважень, що принижує гідність працівника поліції та принижує імідж органу що стоїть на захисті Закону.

Варто звернути увагу і на той факт, що змінюються часи, злочинці набувають професіоналізму, широко використовують досягнення науки й техніки, спеціальні засоби та канали зв'язку, системний підхід до підготовки злочинів і тому працівникам правоохоронних органів складніше виявляти, а також встановлювати осіб, що їх вчинили. Іноді норми нормативно-правових актів не дають реальної можливості виявляти й припиняти злочинну діяльність, а в деяких випадках і перешкоджають цьому. Усе це тільки сприяє злочинцям. Згідно з останніми результатами вивчення громадської думки, українські громадяни вже помітили позитивні зміни в роботі правоохоронців.

Водночас Національна поліція України у своїй діяльності потребує активної громадської підтримки.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Варав В. В. Концепт інституту негласних слідчих дій у контексті нового кримінального

процесуального законодавства України / В. В. Варав / Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 вересня 2012 р.). – Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 248 с.

4. Глушков В. О. Актуалізація проблеми вдосконалення законодавства України про оперативно-розшукову діяльність / В. О. Глушков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6). – С. 42-50.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.

6. Негодченко О. В. Організаційні особливості захисту прав та свобод людини органами внутрішніх справ України / О. В. Негодченко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2013. – № 1. – С. 78-83.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

8. Всеобщая декларация прав человека ООН от 10 декабря 1948 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml

9. Международный Пакт о гражданских и политических правах от 16 декабря 1966 г. // Законы Украины, Международные договоры Украины. Том 14. – К., 1998. – С. 713-728.

References

1. *Konstitucija* Ukraini vid 28 chervnja 1996 r. № 254k/96-VR [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. *Pro Nacional'nu policiju*: Zakon Ukraini vid 2 lipnja 2015 r. № 580-VIII [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. *Varava V. V. Koncept institutu neglasnih slidchih dij u konteksti novogo kriminal'nogo procesual'nogo zakonodavstva Ukraini / V. V. Varava / Operativno-rozshukova dijaj'nist'*

organiv vnutrishnih sprav: problemi teorii ta praktiki: materiali Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Dnipropetrovs'k, 21 veresnja 2012 r.). – Dnipropetrovs'k: Dnopr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2012. – 248 s.

4. *Glushkov V. O.* Aktualizacija problemi vdoskonalennja zakonodavstva Ukraini pro operativno-rozshukovu dijal'nist' / V. O. Glushkov // *Visnik Vishhoi radi justicii.* – 2011. – № 2 (6). – S. 42-50.

5. *Kriminal'nij procesual'nij kodeks Ukraini* vid 13 kvitnja 2012 r. № 4651-VI // *Vidomosti Verhovnoi Radi Ukraini.* – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – St. 88.

6. *Negodchenko O. V.* Organizacijni osoblivosti zahistu prav ta svobod ljudini organami vnutrishnih sprav Ukraini / O. V. Negodchenko // *Visnik*

Zaporiz'kogo juridichnogo institutu. – 2013. – № 1. – S. 78-83.

7. *Kodeks Ukraini pro administrativni pravoporushennja* vid 7 grudnja 1984 r. № 8073-X [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

8. *Vseobshhaja deklaracija prav cheloveka OON* ot 10 dekabnja 1948 goda [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml

9. *Mezhdunarodnyj Pakt o grazhdanskih i politicheskikh pravah* ot 16 dekabnja 1966 g. // *Zakony Ukrainy, Mezhdunarodnye dogovory Ukrainy.* Tom 14. – K., 1998. – S. 713-728.